

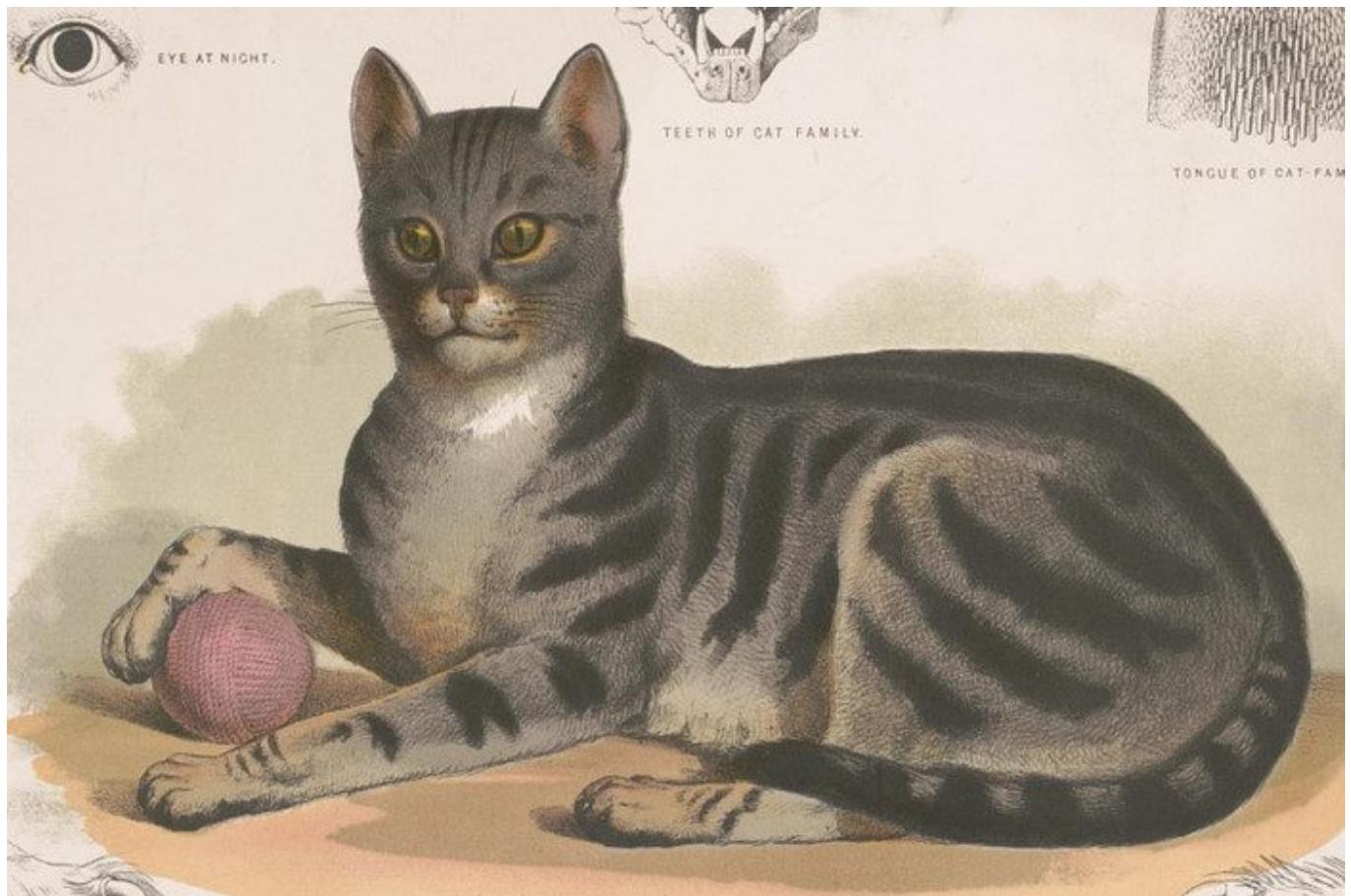
«Sowuk urşuň» jansyz pişikleri nämüçin şowsuzlyga uçrady?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

"Sowuk urşuň" jansyz pişikleri nämüçin şowsuzlyga uçrady?

«SOWUK URŞUŇ» JANSYZ PIŞIKLERİ NÄMÜÇIN ŞOWSUZLYGA UÇRADY?

Pişiklerden birinji gezek çynlakaý peýdalananmagyň ugruna düşenem ABŞ boldy. «Project Acoustic Kitty» maksatnamasy MRU-nyň baş ýylyny we 20 million dollaryny ýele sowurdy we netije masgaraçylykly gutardy.

Surat: L.Prang & Co/Library of Congress

Pişikler adam oglunyň diñe dostlukly gatnaşyk saklaýan seýrek haýwanlaryndan. Özem hemme medeniýetde diýen ýaly ýagdaý şeýle.

Uzak Gündogardan Gadymy Müsure çenli pişik diñe pişikligine

galýar. Ol it ýaly garawulçylygam edenok, atdyr eşek ýaly arkasynda ýükem daşanok.

Gerinýär, pallaýar, oýnaýar, dyrçanaklaşýar.

Özünde bar bolan efsundan bolsa gerek, adam ogly oňa dygysyz manylary berip gelipdir.

Mysal üçin, gadymy müsürliler pişikleri ýerasty dünýasınıň sakçylary hasaplapdyr, pişikleriň ýaramaz ruhlardan we dogajadydan goraýandygyna ynanypdyr. Rimde arassa we owadanja öý pişiginiň bahasyna birnäçe guly satyn alyp bolupdyr. Anadolyda pişik Pygamberimiziň (s.a.w) söygüsine mynasyp bolandygy sebäpli yrsgal-bereketi aňladypdyr.

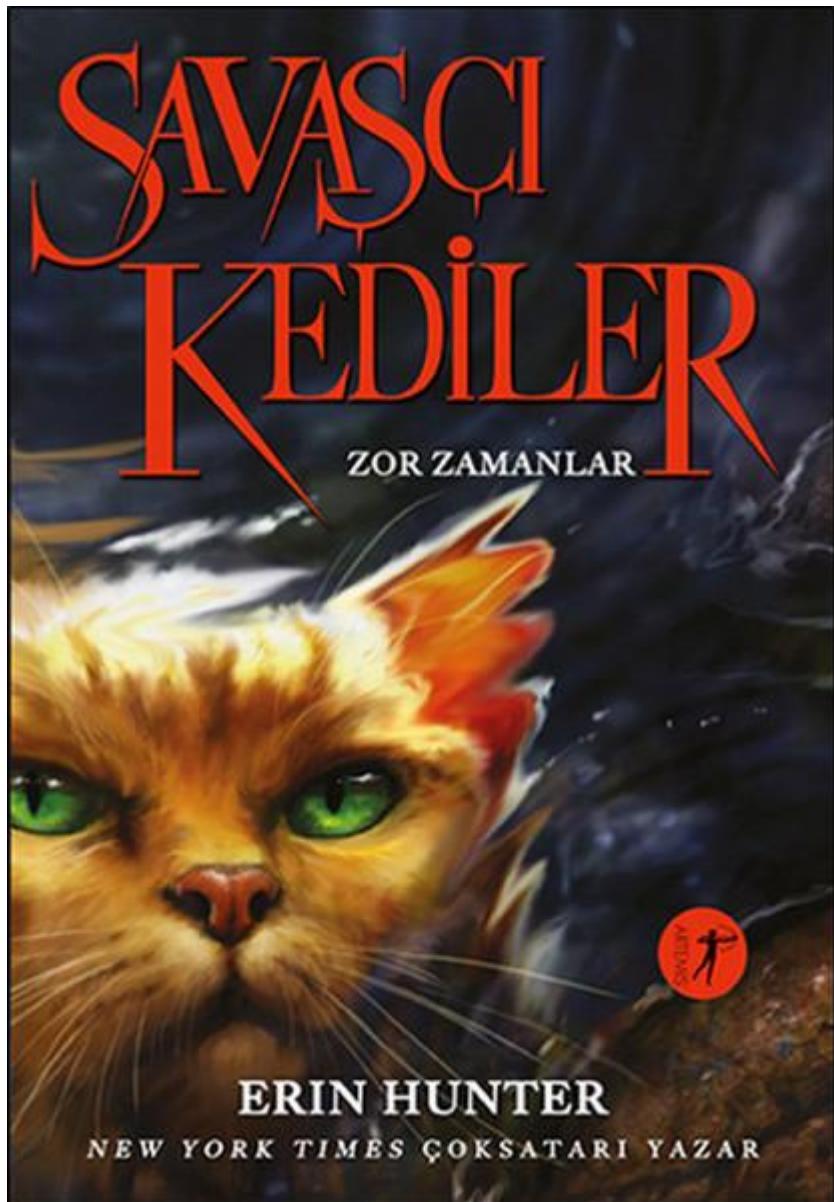
Osmanly döwrüniň şahyry Naili ölen pişiginiň yzyndan şeýle setirleri ýazypdyr:

*Serçe deý tutardy towuk bilen gazy,
Öz ýakyny deý şir bilen ederdi ba:zy
Ençe kapyr syçany öldürripdi ol gazy,
Nädeliň, ah pisi, neýläliň wah pisi*

Asyl nusgasy:

*Serçe tutar gibi tutar idi tawukla kazy
Kendi akran gibi şîr ile ederdi bâzy
Nije kâfir syçan öldürmiş idi ol gâzi
Nidelüm ah pisi neýleyelüm wah pisi*

Bu janawerleriň başdan geçiren şum döwri orta asyrlar bolupdyr. Kimden, nädip eşidenem bolsalar, inkwizisiýanyň sudýalary jadylaryň pişikler bilen arasyň sazdygyna ynanypdyr. Bir adamyň jady hökmünde sud edilmeginiň subutnamalarynyň biri-de onuň pişik saklamagy bolup bilipdir. Pişigiň reňki gara bolsa-ha, onda ýagdaý hasam erbetleşipdir. Hususanam, Rim papasy Grigoriý IX-niň döwründe köp sanly aristokrat pişikler bilen jadylly rituallary guramakda aýyplanandan soň, pişikleri ymykly ýigrenipdirler. Grigoriý IX-niň döwründe pişik genosidi şeýle bir sepgide gelip ýetýär welin, hernä Hudaýyň gargyşy bu geñsi jandarlaryň dadyna Hydryata bolup ýetişäýipdir.

«Hyýarjymakly garahassa» diýlen ýokanç keseliň garşysynda ýeke-täk çykalga pişikler bolupdyr, sebäbi bu howply keseli özünde saklaýan syçanlary duruzyp biljek ýeke-täk güýç pişiklerdi. Tä britan imperatrisasy Wiktoriýa pişikler bilen ýakyndan gyzyklanýança.

Imperatrisa Wiktoriýanyň pişikleri aşa gowy görmegi ilki bilen-ä iňlis buržuaziýasynyň arasynda, yzy bilenem bütin Ýewropada pişik saklamak modasynyň başyny başlapdyr.

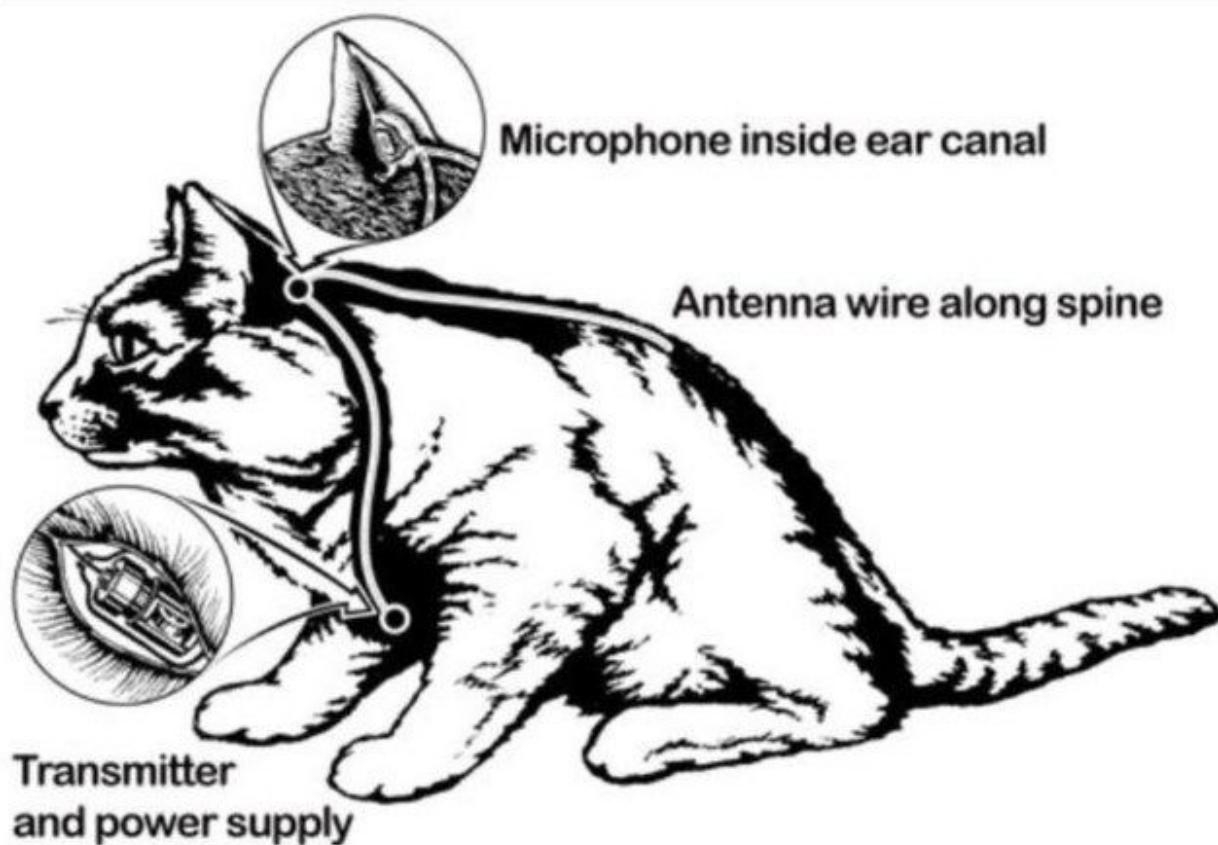
- **«Sowuk uruşyň» jansyz pişikleri**

Pişiklerden birinji gezek çynlakaý peýdalananmagyň ugruna düşenem ABŞ boldy.

ABŞ bilen SSSR-iň arasyndaky «Sowuk uruş» gyzgalaňly dowam edýän döwründe ABŞ-nyň MRU-si (CIA) ýörite maksatnamany işläp düzüpdir: «Project Acoustic Kitty».

Maksatnamanyň düýp maksady göwresine diňleme enjamý yérleşdirilen pişikler arkaly esasanam Kremläki käbir ýygnaklarda edilen gürrüňleri öwrenmek bolupdur.

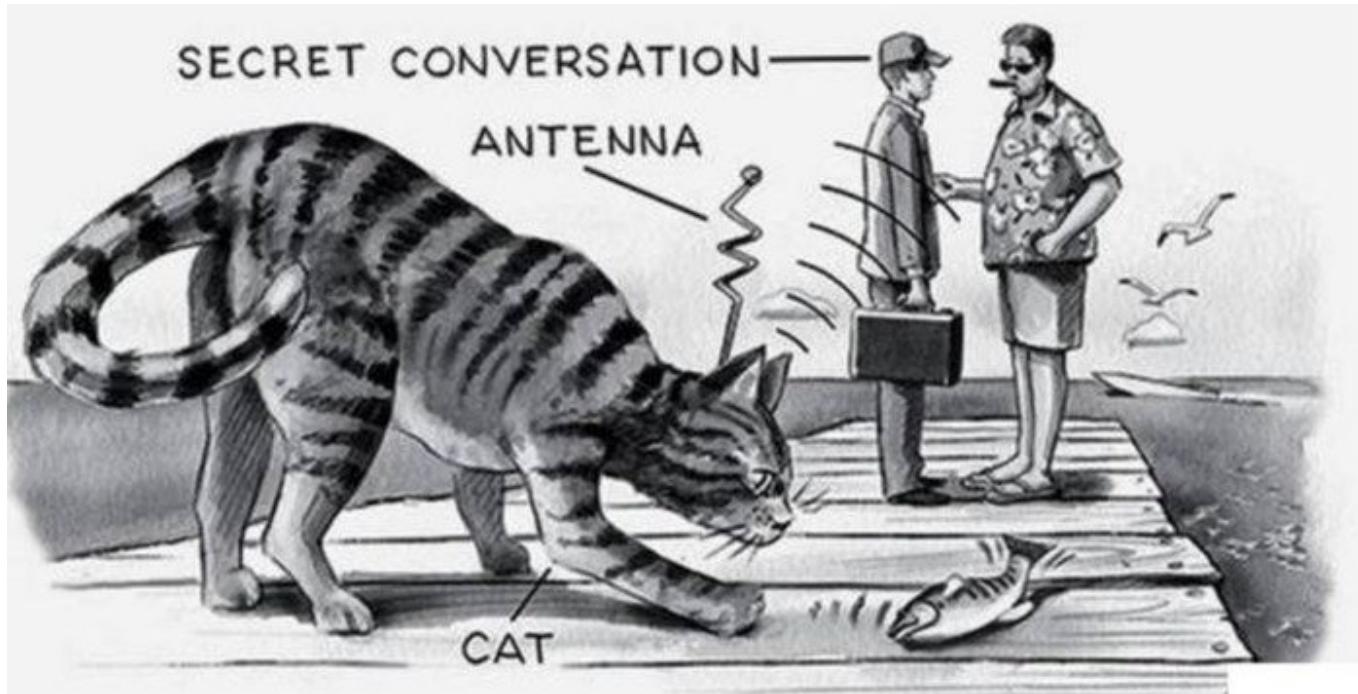
Şeýle gizlin maksatnamanyň çäginde sözüň doly manysyndaky robot pişikler döredildi. Pişikleriň gulagyna diňleme enjamý we kelleçanagyna radiomikrofon yérleşdirildi.

Mikrofonyň we antennanyň yérleşdirilmegi

Maksatnamanyň ýene bir möhüm ädimi pişikleriň nyşanadaky rus syýasatçylaryny tanap, olaryň arasyňa girmegi üçin taýýarlanmagydy.

Uzak wagta çeken türgenleşiklerden we düýpli maya goýumlaryndan soñ MRU şeýle netijä geldi: Pişikleri syýasy maksatlar üçin taýýarlap bolmaýar.

Amerikanlar näçe çytraşsalaram, garny ajygan pişigiň içki duýgularyna gözegçilik edip bilenokdylar. Itleriň we maýmynlaryň tersine bu täsin jandarlary öz bilyän zadyny etmekden asla yza gaýtaryp bolanokdy.

Pişikler ajygyp başlanda ähli tabşyrylan ýumuşlary taşlap iýmäge bir zat gözläp başlaýardylar ýa-da hiç bir sebäp ýokka nämendir bir zat bilen oýun oýnamaga başlap, tabşyrygyň şowsuz gutarmagyna sebäp bolýan ses parazitlerini döredýärdi. Bu maksatnama MRU-nyň baş ýylyny we 20 million dollaryny ýele sowurdy we netije masgaraçylykly gutardy.

MRU-nyň altmyşynjy ýyllarda synag pişiginde elektron beýin stimulýasiýasyny ulanandygy aýdylýar / Fotosurat: AP

Adam ogly pişikler bilen ýakynlaşan gününden bări pişikler adamlara dostlugyndan başga zat bermegi ret etdi. Döwrebap dünýäniň özüne ýüklän syýasy missiýasyny ähli türgenleşiklere we zorluga garamazdan kabul etmedi hem-de öz içki duýgularynyň edýän talabyny adam oglunyň edýän talabyndan önde tutdy.

Nailiniň aýdyşy ýaly:

*Şirdi, mertdi, bahadurdy, ýowuz gürbedi,
Garry sanmaň ony, ýaşdy, gaty körpedi.
Murtunyň her gylynyň biri jeňe deňdi,
Nädeliň, ah pisi, neyläliň wah pisi.*

Asyl nusgasy:

*Şîr-i merd idi bahâdurdu yavuz gürbe idi
Yaşlu sanman anı genç idi katı körpe idi
Büyügi kıllarının her biri bir harbe idi
Nidelüm âh pisi neyleyelüm vâh pisi.*

Mehmet MAZLUM ÇELİK.

@MMazlumcel
celikmehmedmazlum@gmail.com

Anna, 30.06.2023 ý. Taryhy makalalar